

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/376853198>

Komentar Ustava Republike Srbije

Book · November 2023

CITATIONS
0

READS
15

2 authors, including:

Darko Simovic

University of Criminal Investigation and Police Studies

59 PUBLICATIONS 11 CITATIONS

SEE PROFILE

Дарко Симовић Слободан Орловић

КОМЕНТАР УСТАВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Са праксом Уставног суда Републике Србије
и Европског суда за људска права

ПРАВНА БИБЛИОТЕКА

Едиција
КОМЕНТАРИ

Уредник
Мијодраг Радојевић

Рецензенти
Драгољуб Поповић,
адвокат и универзитетски професор, ранији судија ЕСЉП
Ирена Пејић,
редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу
Тијана Шурлан,
универзитетски професор, судија Уставног суда
и чланица Комитета за људска права УН
Дарко Тадић,
председник Апелационог суда у Новом Саду

Главни и одговорни уредник
Младен Шарчевић

Дарко Симовић   Слободан Орловић

КОМЕНТАР УСТАВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

*Са њаксом Уставног суда Републике Србије
и Европског суда за људска њрава*

САДРЖАЈ

Предговор	13
Аутори појединих делова <i>Коменџара</i>	15
Скраћенице коришћене у <i>Коменџару</i>	16
Устав, закони и други општи акти коришћени у <i>Коменџару</i>	17
Преамбула	23

УСТАВ

Први део НАЧЕЛА УСТАВА

Република Србија (члан 1)	31
Носиоци суверености (члан 2)	35
Владавина права (члан 3)	38
Подела власти (члан 4)	44
Политичке странке (члан 5)	67
Забрана сукоба интереса (члан 6)	69
Грб, застава и химна (члан 7)	71
Територија и граница (члан 8)	73
Главни град (члан 9)	75
Језик и писмо (члан 10)	76
Световност државе (члан 11)	78
Покрајинска аутономија и локална самоуправа (члан 12)	81
Заштита држављана и Срба у иностранству (члан 13)	87
Заштита националних мањина (члан 14)	89
Равноправност полова (члан 15)	92
Међународни односи (члан 16)	93
Положај странаца (члан 17)	102

Други део

ЉУДСКА И МАЊИНСКА ПРАВА И СЛОБОДЕ

1. Основна начела	105
Непосредна примена зајемчених права (члан 18)	105
Сврха уставних јемстава (члан 19)	111
Ограничења људских и мањинских права (члан 20)	114
Забрана дискриминације (члан 21)	122
Заштита људских и мањинских права и слобода (члан 22)	129
2. Људска права и слободе	133
Достојанство и слободан развој личности (члан 23)	133
Право на живот (члан 24)	146
Неповредивост физичког и психичког интегритета (члан 25)	160
Забрана ропства, положаја сличног ропству и принудног рада (члан 26)	176
Право на слободу и безбедност (члан 27)	182
Поступање с лицем лишеним слободе (члан 28)	192
Допунска права у случају лишења слободе без одлуке суда (члан 29)	194
Притвор (члан 30)	196
Трајање притвора (члан 31)	205
Право на правично суђење (члан 32)	212
Посебна права окривљеног (члан 33)	241
Правна сигурност у казненом праву (члан 34)	250
Право на рехабилитацију и накнаду штете (члан 35)	267
Право на једнаку заштиту права и на правно средство (члан 36)	275
Право на правну личност (члан 37)	283
Право на држављанство (члан 38)	286
Слобода кретања (члан 39)	289
Неповредивост стана (члан 40)	295
Тајност писама и других средстава општења (члан 41)	301
Заштита података о личности (члан 42)	306
Слобода мисли, савести и вероисповести (члан 43)	313
Цркве и верске заједнице (члан 44)	321
Приговор савести (члан 45)	330
Слобода мишљења и изражавања (члан 46)	331
Слобода изражавања националне припадности (члан 47)	350
Подстицање уважавања разлика (члан 48)	351

Забрана изазивања расне, националне и верске мржње (члан 49)	353
Слобода медија (члан 50)	354
Право на обавештеност (члан 51)	361
Изборно право (члан 52)	363
Право на учешће у управљању јавним пословима (члан 53)	366
Слобода окупљања (члан 54)	368
Слобода удруживања (члан 55)	377
Право на петицију (члан 56)	399
Право на уточиште (члан 57)	401
Право на имовину (члан 58)	408
Право наслеђивања (члан 59)	426
Право на рад (члан 60)	429
Право на штрајк (члан 61)	434
Право на закључење брака и равноправност супружника (члан 62)	436
Слобода одлучивања о рађању (члан 63)	438
Права детета (члан 64)	440
Права и дужности родитеља (члан 65)	447
Посебна заштита породице, мајке, самохраног родитеља и детета (члан 66)	457
Право на правну помоћ (члан 67)	459
Здравствена заштита (члан 68)	464
Социјална заштита (члан 69)	470
Пензијско осигурање (члан 70)	476
Право на образовање (члан 71)	489
Аутономија универзитета (члан 72)	493
Слобода научног и уметничког стварања (члан 73)	496
Здрава животна средина (члан 74)	498
3. Права припадника националних мањина	500
Основна одредба (члан 75)	500
Забрана дискриминације националних мањина (члан 76)	505
Равноправност у вођењу јавних послова (члан 77)	507
Забрана насилне асимилације (члан 78)	509
Право на очување посебности (члан 79)	512
Право на удруживање и на сарадњу са сународницима (члан 80)	515
Развијање духа толеранције (члан 81)	517

Трећи део ЕКОНОМСКО УРЕЂЕЊЕ И ЈАВНЕ ФИНАНСИЈЕ

1.	Економско уређење	519
	Основна начела (члан 82)	519
	Слобода предузетништва (члан 83)	522
	Положај на тржишту (члан 84)	524
	Својинска права странаца (члан 85)	526
	Равноправност свих облика својине (члан 86)	528
	Државна имовина (члан 87)	531
	Земљиште (члан 88)	534
	Чување наслеђа (члан 89)	535
	Заштита потрошача (члан 90)	536
2.	Јавне финансије	537
	Порези и други приходи (члан 91)	537
	Буџет (члан 92)	538
	Јавни дуг (члан 93)	539
	Уједначавање развоја (члан 94)	540
	Народна банка Србије (члан 95)	541
	Државна ревизорска институција (члан 96)	543

Четврти део НАДЛЕЖНОСТ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Надлежност Републике Србије (члан 97)		545

Пети део УРЕЂЕЊЕ ВЛАСТИ

1.	Народна скупштина	549
	Положај Народне скупштине (члан 98)	549
	Надлежност (члан 99)	550
	Састав Народне скупштине (члан 100)	555
	Избор народних посланика и конституисање	
	Народне скупштине (члан 101)	559
	Положај народних посланика (члан 102)	561
	Имунитет народног посланика (члан 103)	574
	Председник и потпредседници Народне скупштине (члан 104) ...	577

Начин одлучивања у Народној скупштини (члан 105)	579
Заседања (члан 106)	584
Право предлагања закона (члан 107)	586
Референдум (члан 108)	589
Распуштање Народне скупштине (члан 109)	593
Закон о Народној скупштини (члан 110)	597
2. Председник Републике	599
Положај председника Републике (члан 111)	599
Надлежност (члан 112)	603
Проглашење закона (члан 113)	612
Избор (члан 114)	616
Нespoјивост функција (члан 115)	620
Мандат (члан 116)	624
Оставка (члан 117)	628
Разрешење (члан 118)	630
Имунитет (члан 119)	637
Замењивање председника Републике (члан 120)	638
Закон о председнику Републике (члан 121)	639
3. Влада	639
Положај Владе (члан 122)	639
Надлежност (члан 123)	644
Одговорност Владе (члан 124)	652
Председник Владе и чланови Владе (члан 125)	654
Нespoјивост функција (члан 126)	659
Избор Владе (члан 127)	660
Почетак и престанак мандата Владе и чланова Владе (члан 128)	663
Интерпелација (члан 129)	667
Гласање о неповерењу Влади или члану Владе (члан 130)	670
Гласање о поверењу Влади (члан 131)	674
Оставка председника Владе (члан 132)	676
Оставка и разрешење члана Владе (члан 133)	679
Имунитет председника и члана Владе (члан 134)	684
Закон о Влади (члан 135)	689
4. Државна управа	689
Положај државне управе (члан 136)	689
Поверавање јавних овлашћења и јавне службе (члан 137)	692
5. Заштитник грађана (члан 138)	698

6. Војска Србије	703
Надлежност (члан 139)	703
Употреба Војске Србије ван граница (члан 140)	704
Контрола над Војском Србије (члан 141)	705
7. Судови	708
Начела судства (члан 142)	708
Уређење судова (143)	717
Независност судија (члан 144)	719
Услови за избор судија (члан 145)	723
Сталност судијске функције (члан 146)	725
Непреместивост судија (члан 147)	729
Имунитет и неспојивост (члан 148)	731
Председник Врховног суда и председници судова (члан 149)	734
Високи савет судства (члан 150)	735
Састав Високог савета судства (члан 151)	737
Мандат чланова Високог савета судства и председник и потпредседник Високог савета судства (члан 152)	750
Правно средство против одлуке Високог савета судства (члан 153)	752
Имунитет чланова Високог савета судства (члан 154)	753
8. Јавна тужилаштва	754
Положај (члан 155)	754
Одговорност (члан 156)	762
Обавезна упутства за поступање главног јавног тужиоца и јавних тужилаца (члан 157)	766
Избор и престанак функције Врховног јавног тужиоца и главног јавног тужиоца (члан 158)	772
Услови за избор главног јавног тужиоца и јавног тужиоца (члан 159)	779
Сталност функције јавног тужиоца (члан 160)	780
Имунитет и неспојивост (члан 161)	786
Високи савет тужилаштва (члан 162)	790
Састав Високог савета тужилаштва (члан 163)	793
Мандат чланова Високог савета тужилаштва и председник и потпредседник Високог савета тужилаштва (члан 164)	801
Правно средство против одлуке Високог савета тужилаштва (члан 165)	806
Имунитет чланова Високог савета тужилаштва (члан 165а)	807

Шести део УСТАВНИ СУД

Положај (члан 166)	811
Надлежност (члан 167)	815
Оцена уставности и законитости (члан 168)	855
Оцена уставности закона пре његовог ступања на снагу (члан 169)	865
Уставна жалба (члан 170)	869
Обезбеђење извршења одлуке (члан 171)	885
Састав Уставног суда. Избор и именованье судија Уставног суда (члан 172)	890
Сукоб интереса. Имунитет (члан 173)	895
Престанак дужности судије Уставног суда (члан 174)	899
Начин одлучивања у Уставном суду. Закон о Уставном суду (члан 175)	904

Седми део ТЕРИТОРИЈАЛНО УРЕЂЕЊЕ

1. Покрајинска аутономија и локална самоуправа	911
Појам (члан 176)	911
Разграничење надлежности (члан 177)	916
Поверавање надлежности (члан 178)	918
Право на самостално уређивање органа (члан 179)	923
Скупштина аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе (члан 180)	925
Сарадња аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе (члан 181)	931
2. Аутономне покрајине	933
Појам, оснивање и територија аутономне покрајине (члан 182)	933
Надлежност аутономних покрајина (члан 183)	940
Финансијска аутономија аутономних покрајина (члан 184)	952
Правни акти аутономне покрајине (члан 185)	960
Надзор над радом органа аутономне покрајине (члан 186)	962
Заштита покрајинске аутономије (члан 187)	964
3. Локална самоуправа	968
Основне одредбе (члан 188)	968
Положај јединица локалне самоуправе (члан 189)	973

Надлежност општине (члан 190)	976
Правни акти и органи општине (члан 191)	980
Надзор над радом општине (члан 192)	983
Заштита локалне самоуправе (члан 193)	986

Осми део

УСТАВНОСТ И ЗАКОНИТОСТ

Хијерархија домаћих и међународних општинских правних аката (члан 194)	989
Хијерархија домаћих општинских правних аката (члан 195)	991
Објављивање закона и других општинских аката (члан 196)	993
Забрана повратног дејства закона и других општинских аката (члан 197)	994
Законитост управе (члан 198)	999
Језик поступка (члан 199)	1000
Ванредно стање (члан 200)	1003
Ратно стање (члан 201)	1026
Одступања од људских и мањинских права у ванредном и ратном стању (члан 202)	1028

Девети део

ПРОМЕНА УСТАВА

Предлог за промену Устава и усвајање промене Устава (члан 203)	1033
Забрана промене Устава (члан 204)	1048
Уставни закон (члан 205)	1049

Десети део

ЗАВРШНА ОДРЕДБА

Завршна одредба (члан 206)	1055
Регистар појмова	1057
Библиографија	1071
Регистар судске праксе и других извора	1077
Уставни суд	1077
Европски суд	1082
Други извори	1093

ПРЕДГОВОР

Пред читаоцима је прво издање *Коментара Устава Републике Србије* који су написали универзитетски професори Дарко Симовић и Слободан Орловић. Иако аутори нису правни практичари, већ се баве науком и правном теоријом, усудили су се да напишу једно овакво захтевно дело, намењено првенствено правницима који право примењују (судијама, јавним тужиоцима, адвокатима и др.). Предајући *Коментар* суду стручне критике, аутори се надају да ће ово дело бити примљено у правничкој јавности, али и критиковано не би ли нека будућа издања овог коментара била још боља.

У нашој правној литератури коментар устава није честа појава, за разлику од закона о којима се, мислимо на оне најважније за рад правосуђа, коментари неизоставно пишу, чинећи користан па и неопходан „алат“ сваком правнику који право примењује. Уверени смо да ће и овај коментар наћи своје место унутар правничке литературе и служити на добробит правницима и читавом правном систему. То је, уосталом, и био главни мотив који је држао ауторе да истрају у писању свог дела – мотив практичне корисности овог коментара.

Објашњења у *Коментару* хронолошки прате садржину Устава, почев од Преамбуле па до последњег, 206. члана. Сваки члан је коментарисан засебно, као целина, с тим да су се у неким деловима аутори позивали и на друге уставне норме, али и на законска решења када је то било неопходно ради правилног и потпуног разумевања уставног правила.

Овај коментар није штедео највиши правни акт, нити је настојао да и у најмањој мери буде некакав уставни хвалоспев. Напротив, аутори нису одустајали од критичког приступа у коментарисању и тумачењу уставних одредаба, не оклевајући да понуде и другачија уставна решења где год би то сматрали оправданим. У том смислу, *Коментар* је аргументована критика Устава праћена идејом побољшања конкретних уставних решења.

У *Коментџару* нису навођена теоријска објашњења датих правних института, држећи се мишљења да теоријска аргументација не мора бити део штива намењеног пре свега пракси. Свакако да се није могло избећи дефинисање уставних институција и института (владе, парламента, уставне жалбе и др.) јер то доприноси исправном разумевању како самог института тако и целовите уставне норме.

Оно што, по ауторима, нарочито утиче на квалитет, свеобухватност и примењивост *Коментџара* јесте судска пракса, издашно навођена при коментарисању појединих чланова Устава. Реч је о одлукама Уставног суда, а у материји људских и мањинских права и слобода цитиране су и одлуке Европског суда за људска права.

Аутори су настојали да *Коментџар* буде систематично и заокружено штиво које се може читати редом, „од корица до корица“ и да у том смислу не буде текста који се понавља (у минималној мери одређених понављања, не дословце, ипак има). Међутим овај коментар, као уосталом и сви коментари закона, највише ће се користити „из средине“, када треба протумачити и применити конкретно уставно правило.

Као и свако прво издање, и овај коментар несумњиво има одређених недостатака те стога и простора за побољшање. Свака добронамерна сугестија или критика је добродошла, па желимо да охрабримо колеге правнике да нам укажу на места у *Коментџару* која нису довољно добро образложена и објашњена.

У Београду – Новом Саду, септембра 2023. године

Аутори

Проф. др Дарко Симовић
Проф. др Слободан Орловић

АУТОРИ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА КОМЕНТАРА

Дарко Симовић

Преамбула; Начела Устава (чл. 1–17); Људска и мањинска права и слободе (чл. 18–81); Економско уређење и јавне финансије (чл. 82–96); Надлежност Републике Србије (члан 97); Народна скупштина (чл. 98–110); Председник Републике (чл. 111–121); Заштитник грађана (члан 138); Судови (чл. 142–154); Уставност и законитост (чл. 194–202); Промена Устава (чл. 203–205); Завршна одредба (члан 206).

Редовни је професор Уставног права и шеф Катедре правних наука на Криминалистичко-полицијском универзитету у Београду. Члан је Комисије за стицање научних звања. Носилац је признања „Истакнути рецензент за област друштвених наука“ за 2022. годину које додељује Центар за евалуацију у образовању и науци (ЦЕОН). Аутор је више од сто научних и стручних радова, међу којима су и уџбеници из уставног права и људских права.

Слободан Орловић

Влада (чл. 122–135); Државна управа (чл. 136–137); Војска Србије (чл. 139–141); Јавна тужилаштва (чл. 155–165а); Уставни суд (чл. 166–175); Териоријално уређење (чл. 176–193).

Редовни је професор Уставног права на Правном факултету Универзитета у Новом Саду. Обављао је функцију члана Државног већа тужилаца и у неколико мандата функцију продекана. Члан је испитног одбора за правосудни испит. Аутор је три књиге и више десетина научних радова из области уставног права.